

Κοινωνική Δημογραφία

Ενότητα 1^η: Εισαγωγή

Όλγα Ιακωβίδου
Τμήμα Γεωπονίας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

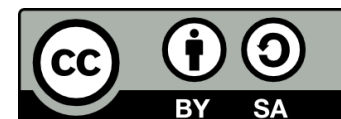

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Εισαγωγή

Περιεχόμενο του μαθήματος, εννοιολογικοί
προσδιορισμοί και πηγές άντλησης
δημογραφικών δεδομένων

Ώρες Διδασκαλίας

Προτεινόμενες

- Τελευταία εβδομάδα του Σεπτεμβρίου έως αρχές του τελευταίου δεκαημέρου του Ιανουαρίου (Ακολουθεί η εξεταστική περίοδος)
- Τετάρτη 14.00-16.00 και
- Πέμπτη 10.0-12.00

Τρόπος μελέτης

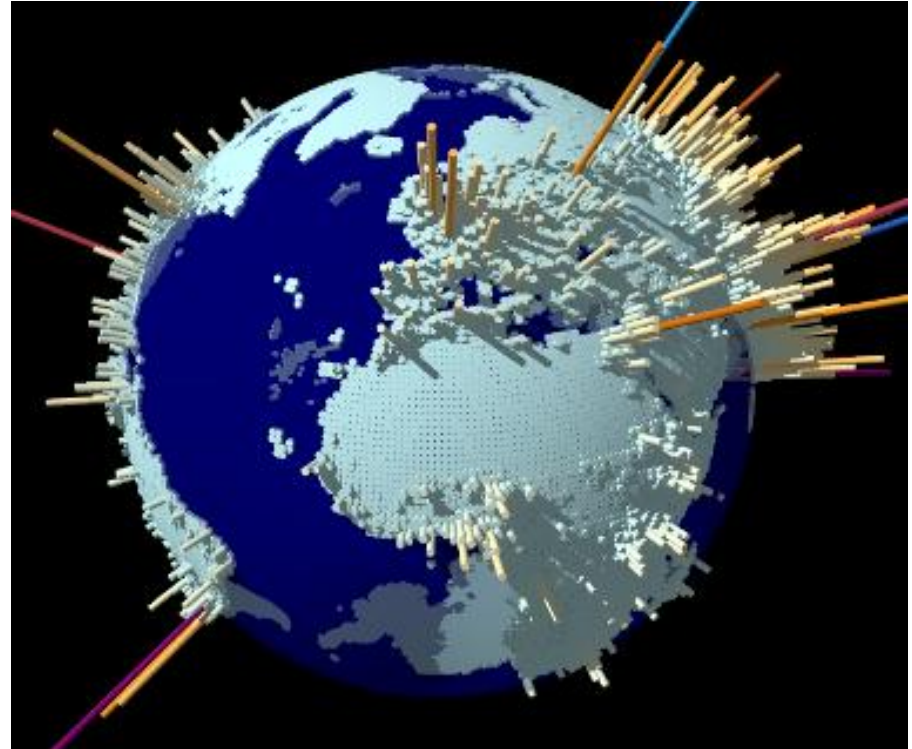
- Κριτικός
- Σύνδεση των κεφαλαίων μεταξύ τους
- Ανάκληση προσωπικών βιωμάτων και σύνδεσή τους με τη ζώσα πραγματικότητα

«Δημογραφία» = Μελέτη του πληθυσμού

Πληθυσμός:

- ένα σύνολο ατόμων
- **σταθερά** συγκροτημένο
- συνδεδεμένο με σχέσεις **αναπαραγωγής**
- προσδιορίζεται από χαρακτηριστικά **πολιτικά, νομικά, εθνικά ή θρησκευτικά**

Εκτίμηση μεταβολών του παγκόσμιου
πληθυσμού

Πηγή: [Arenamontanus/Creative Commons](#)

Η δημογραφία μελετά...

- Γεννητικότητα,
- Θνησιμότητα και
- Μετανάστευση

...ως

*διαδικασίες που καθορίζουν
το σχηματισμό,
διατήρηση και εξαφάνιση
του πληθυσμού*

Απεικόνιση πληθυσμού

Πηγή: [Chad Davis](#)

Κοινωνική Δημογραφία

(ή δημογραφική ή πληθυσμιακή ανάλυση)

Ο κλάδος της Δημογραφίας που μελετά:

- α) τις κοινωνικές **συνθήκες** που μεταβάλλουν τα δημογραφικά δεδομένα και
- β) τις κοινωνικές **επιδράσεις** που έχουν τα πληθυσμιακά μεγέθη και οι μεταβολές τους.

Η Κοινωνική Δημογραφία προσπαθεί να απαντήσει στα ερωτήματα:

1. Πώς

- τα πληθυσμιακά μεγέθη επιδρούν στη διαμόρφωση των κοινωνικών συνθηκών

2. Γιατί

- τα πληθυσμιακά δεδομένα επηρεάζονται από διάφορους παράγοντες

Η Κοινωνική Δημογραφία και οι σχέσεις της με τις άλλες επιστήμες

- Ιστορία
- Οικονομία
- Βιολογία
- Κοινωνιολογία
- Ψυχολογία
- Γεωγραφία

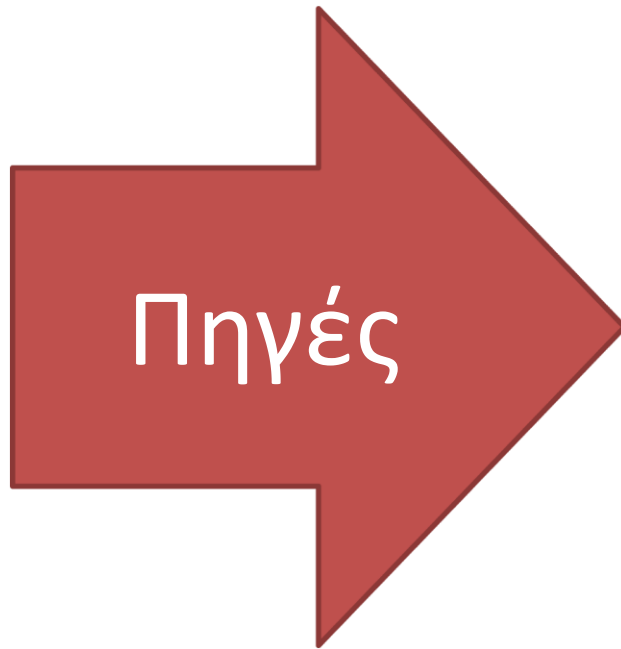

Κλάδοι της δημογραφίας

- **Ιστορική δημογραφία:** καθορισμός της ιστορίας του πληθυσμού
- **Οικονομική δημογραφία:** «οικονομία του πληθυσμού»
- **Γεωγραφία του πληθυσμού:** κατανομή και ανακατανομή του πληθυσμού στο χώρο
- **Βιοδημογραφία:** αναφορά σε βιολογικές μεταβλητές (θνησιμότητα και γονιμότητα)
- **Κοινωνική δημογραφία:** από τους ευρύτερους τομείς της δημογραφίας

Πηγές δημογραφικών δεδομένων

- Απογραφές του πληθυσμού
- Ληξιαρχικές καταχωρήσεις
- Δημοτολόγιο
- Δειγματοληπτικές έρευνες
- Παρατηρήσεις

Απογραφή του πληθυσμού

- Καταγραφή
- σε δεδομένη χρονική στιγμή
- του μεγέθους του πληθυσμού μιας χώρας με μερικά από τα χαρακτηριστικά του

Βασικά χαρακτηριστικά της απογραφής

- Είναι πράξη **ατομικής** απαρίθμησης
- Συνήθως διεξάγεται **ταυτόχρονα** σε όλη την επικράτεια
- Διεξάγεται **περιοδικά**, κατά τακτά χρονικά διαστήματα

Η καταγραφή του πληθυσμού είναι πολύ παλιά διαδικασία

- **Μέχρι τον 18^ο αιώνα:** καταγράφονται άτομα και οικογένειες με σκοπό τη φορολογία, τη στράτευση κ.ά.
- **Από τον 18^ο αιώνα:** απογραφές που δεν είχαν φορολογικό σκοπό
- **Από τον 19^ο αιώνα:** όλες οι χώρες της Ευρώπης αρχίζουν κανονικές απογραφικές διαδικασίες

Οι απογραφές πληθυσμού στην Ελλάδα (1)

- **1828:** Απαρίθμηση του πληθυσμού της χώρας, θρήσκευμα, τόπος διαμονή
- **1836:** Η επόμενη
- **1861:** Η πρώτη επιστημονικά σύγχρονη απογραφή
- **1837-1845:** 9 απογραφές

Οι μέχρι το **1861** απογραφές περιλαμβάνουν τη Στερεά Ελλάδα, την Πελοπόννησο και τα νησιά

Οι απογραφές πληθυσμού στην Ελλάδα (2)

- **1848-1940: 12 απογραφές**

Η απογραφή του 1870 περιλαμβάνει και τα Ιόνια Νησιά, του 1889 και τη Θεσσαλία και Άρτα, του 1920 Μακεδονία, Ήπειρο, Κρήτη, Νησιά Αιγαίου και Δυτική Θράκη

- **1951 έως σήμερα: 7 απογραφές**

Στην απογραφή του 1951, η Ελλάδα εμφανίζεται για πρώτη φορά με τη σημερινή της έκταση

Ποια εποχή του έτους διενεργείται η απογραφή;

Δύο κριτήρια:

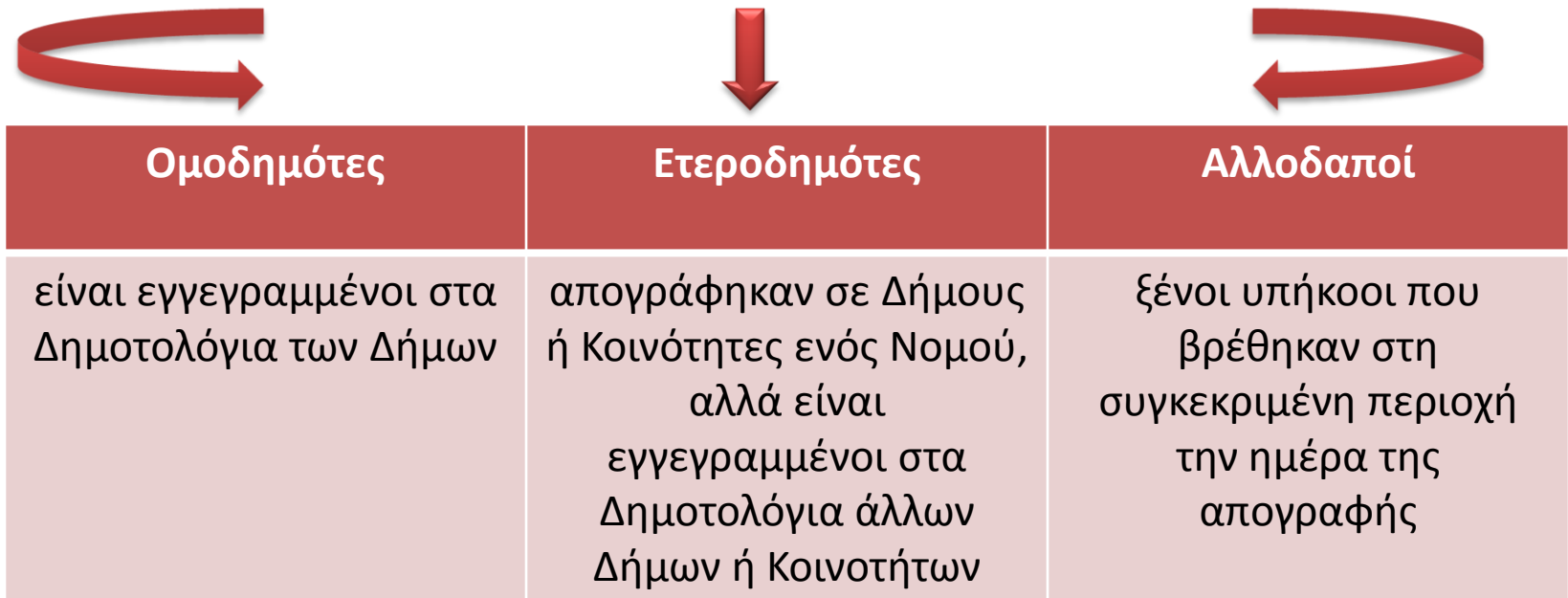
1. Μετακινήσεις του πληθυσμού
2. Ελαχιστοποίηση των δυσχερειών μετακίνησης των απογραφέντων

✓ Με τη συμπλήρωση ερωτηματολογίων

Πραγματικός πληθυσμός

...το σύνολο των ατόμων που βρέθηκαν στη συγκεκριμένη περιοχή (οικισμός) την ημέρα της απογραφής

Ομοδημότες	Ετεροδημότες	Αλλοδαποί
είναι εγγεγραμμένοι στα Δημοτολόγια των Δήμων	απογράφηκαν σε Δήμους ή Κοινότητες ενός Νομού, αλλά είναι εγγεγραμμένοι στα Δημοτολόγια άλλων Δήμων ή Κοινοτήτων	ξένοι υπήκοοι που βρέθηκαν στη συγκεκριμένη περιοχή την ημέρα της απογραφής

Απογράφονται όλα τα άτομα;

Εκτός από τον πραγματικό πληθυσμό...

Νόμιμος πληθυσμός

- σύνολο των ατόμων που είναι εγγεγραμμένοι στο δημοτολόγιο ενός Δήμου ή μιας Κοινότητας, ανεξάρτητα από την περιοχή στην οποία απογράφηκαν την ημέρα της απογραφής

Μόνιμος πληθυσμός

- σύνολο των ατόμων που διαμένουν μόνιμα σε ένα τόπο

Στοιχεία για τις απογραφές του πληθυσμού

- **Στην Ελλάδα**

- Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία (ΕΛΣΤΑΤ) πρώην Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδας (ΕΣΥΕ)
- www.statistics.gr

- **Στην Ευρωπαϊκή Ένωση**

- Στατιστική Υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Eurostat)
- <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

Άσκηση

Ο πραγματικός πληθυσμός της Γουμένισσας το 1991 ήταν 4.832 κάτοικοι και ο μόνιμος πληθυσμός το 2001 4.200 κάτοικοι.

- **Ποια είναι η εξέλιξη του πληθυσμού;**

Οι Ληξιαρχικές Καταχωρήσεις (1)

Αφορούν: γεννήσεις, θανάτους, γάμους και διαζύγια

Ιστορική εξέλιξη

- **1.308 μ.Χ:** Καταγραφές γάμων, βαπτίσεων και κηδειών στις ενορίες της Γαλλία
- **16ο αιώνα:** Οι ενορίες της Αγγλίας εκδίδουν τους Πίνακες Θνησιμότητας
- **1837:** Καταγραφή δημογραφικών γεγονότων με τη συνδρομή των ενοριών της Ελλάδας

Οι Ληξιαρχικές Καταχωρήσεις (2)

- **1856:** Ανάθεση συγκέντρωσης στοιχείων δημογραφικών γεγονότων στους Δήμους και στις Κοινότητες
- **1925:** Νέος νόμος για συμπλήρωση ατομικού στατιστικού δελτίου για κάθε είδος δημογραφικού γεγονότος
- **1956:** Πρότυπη συγκέντρωση στοιχείων από τους Δήμους και τις Κοινότητες της χώρας

Κοινά στοιχεία όλων των ληξιαρχικών πράξεων

- Ο τόπος όπου έλαβε χώρα το ληξιαρχικό γεγονός
- Ο τόπος μόνιμης κατοικίας του ατόμου στο οποίο αναφέρεται το γεγονός
- Η ακριβής ημερομηνία που πραγματοποιήθηκε και καταχωρήθηκε το γεγονός
- Ο αριθμός της ληξιαρχικής πράξης

Ειδικά στοιχεία για κάθε είδους ληξιαρχική πράξη

Γέννησης

- Γονείς (ηλικία, επάγγελμα, μορφωτικό επίπεδο, θρήσκευμα, υπηκοότητα)
- Νεογέννητο (συνθήκες τοκετού, γέννησης, νομιμότητάς του)
- Σύσταση της οικογένειας

Γάμου

- Ατομικά στοιχεία των νεόνυμφων (ηλικία, επάγγελμα, μορφωτικό επίπεδο, θρήσκευμα, υπηκοότητα, προηγούμενη οικογενειακή κατάσταση)
- Πράξη διαζυγίου

Θανάτου

- Ατομικά χαρακτηριστικά του θανόντα
- Αίτια θανάτου
- Είδος της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης
- Ηλικία του επιζώντα συζύγου

Στατιστικές της φυσικής κίνησης του πληθυσμού

- Δημοσίευση μετά από επεξεργασία των στατιστικών δελτίων γάμων, γεννήσεων και θανάτων
- Ετήσια τεύχη

Ερώτηση

Από πού θα αντλήσετε τα στοιχεία για να μελετήσετε τη θνησιμότητα του πληθυσμού

α. της Ελλάδας;

β. του Δημοτικού Διαμερίσματος Αγίου Αντωνίου;

Το Δημοτολόγιο

- **Ονομαστικός κατάλογος** των κατοίκων μιας Κοινότητας ή Δήμου στον οποίο αναγράφονται μερικά χαρακτηριστικά τους
- **Πληροφορίες:** από τα ληξιαρχεία και από τους ίδιους τους δημότες
- **Δημότες (νόμιμος πληθυσμός):** άτομα που κατάγονται από το Δήμο ή την Κοινότητα, τα οποία μπορεί να διαμένουν μόνιμα, μπορεί όμως και να μη διαμένουν μόνιμα στην περιοχή, αλλά έχουν την οικογενειακή τους μερίδα σ' αυτή

Τι είδους πληροφορίες μας δίνει το Δημοτολόγιο;

- Αριθμός των δημοτών ενός Δήμου ή Κοινότητας
- Σύθεση τους κατά φύλο, ηλικία, οικογενειακή κατάσταση κτλ
- Αριθμός των ψηφοφόρων
- Στρατεύσιμοι
- Συγκέντρωση λεπτομερών δημογραφικών δεδομένων σε **τοπικό επίπεδο**

Ερωτήσεις

Βρίσκουμε τα ίδια στοιχεία στο δημοτολόγιο και στις ληξιαρχικές καταχωρήσεις;

Μπορούμε να μελετήσουμε τα χαρακτηριστικά του πληθυσμού μιας χώρας αντλώντας στοιχεία από το Δημοτολόγιο;

Κι αν θέλουμε να διερευνήσουμε...

- ...θέματα γονιμότητας;
- ...τα αίτια της μετανάστευσης ενός πληθυσμού;
- ...τις επιδράσεις της γήρανσης του πληθυσμού στον εκσυγχρονισμό των γεωργικών εκμεταλλεύσεων;

Οι δειγματοληπτικές έρευνες: Βασικές προϋποθέσεις

- Δειγματοληψία
- Ερωτηματολόγιο
- Μέτρηση των μεταβλητών
- Στατιστική ανάλυση

Επιλογή του δείγματος ή δειγματοληψία

- «...η προσπάθεια του ερευνητή να πάρει από τον πληθυσμό ένα μικρό τμήμα, με τρόπο που να αντανακλά την ετερογένεια που υπάρχει στον πληθυσμό» (αντιπροσωπευτικό)

Δειγματοληπτικό πλαίσιο:

- ο κατάλογος όλων των ατόμων που απαρτίζουν τον πληθυσμό που μας ενδιαφέρει

5 διαφορετικοί τρόποι δειγματοληψίας με πιθανότητες

1. Απλή τυχαία δειγματοληψία
2. Συστηματική
3. Στρωματωμένη
4. Δειγματοληψία κατά συστάδες
5. Δειγματοληψία αναλογιών

Το ερωτηματολόγιο

- Αποτελεί το μέσο για τη συγκέντρωση των απαραίτητων στοιχείων του μελετώμενου δείγματος
- Συντάσσεται με βάση τους αντικειμενικούς σκοπούς και τις υποθέσεις της έρευνας
- Περιλαμβάνει ερωτήματα ανοιχτού ή κλειστού τύπου
- Συμπληρώνεται με προσωπικές, ταχυδρομικές και με τηλεφωνικές συνεντεύξεις

Επίπεδα μέτρησης των μεταβλητών (ανάλογα με το είδος τους)

- Ονομαστικές μετρήσεις
- Τακτικές
- Μετρήσεις διαστημάτων
- Αναλογικές μετρήσεις

Η στατιστική ανάλυση

Μεγάλος αριθμός στατιστικών μεθόδων

Ανάλογα με:

- τον τρόπο συγκέντρωσης των δεδομένων
- το είδος των μεταβλητών και
- τους στόχους της έρευνας

Ερωτήσεις

Από πού θα αντλήσουμε στοιχεία για να μελετήσουμε την εξέλιξη του πληθυσμού της Ελλάδας τα τελευταία 50 χρόνια;

Ποιες πηγές θα χρησιμοποιήσουμε για να μελετήσουμε τη γήρανση του πληθυσμού του χωριού Φιλυριά;

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Μαρία Αλεμπάκη
Θεσσαλονίκη, Φεβρουάριος 2014

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

